

940728-1

Descartes první rozpoznal a filosoficky zformuloval rozdíl mezi dvojí různou skutečností resp. mezi dvěma oblastmi či sférami skutečnosti. Onen rozdíl charakterizoval jako „podstatný“, totiž jako rozdíl dvou „podstat“, dvou „substancí“ (rozumí se dvou stvořených a tedy konečných substancí). Jeho rozlišení bývá nesprávně chápáno jako zrod evropského subjektivismu, ale to je velmi nepřesné a dokonce matoucí. Subjektivita byla rozpoznána a chápána velmi dávno (už starořecká presokratovská filosofie přece rozlišovala mezi pouhým míněním a věděním, mezi DOXA a EPISTÉMÉ, a již první filosofové stavěli proti sobě to, co nám poskytují smysly, a to, co nahlížíme rozumem. Důraz na subjektivitu není u Descarta tak epochální, jak se to líčí (i když on sám si s tím nepřipouštěl moc starostí, jak je vidět z jeho důrazu na jistotu, což je – ve srovnání s důrazem na pravdu – nepochybně posun směrem k psychologismu a tedy k subjektivitě a subjektivismu). Rozhodující je cosi jiného: Descartes svým upřesněním rozdílu mezi res extensa a res cogitans otevřel problematiku, která musela dříve nebo později dojít k tématu subjektu jakožto non-objektu a tím narušit a zproblematizovat od řeckých dob tradiční filosofický objektivismus, který mohl být sice odmítán ve smyslu sofistickém, ale nikoliv ve smyslu filosofickém. Tzv. evropský subjektivismus představuje vlastně jen vedlejší cestu, vedlejší produkt, snad spíše odpad toho hlavního, co se na této cestě evropské filosofie od Descarta a po Descartovi událo a ještě děje: a tím je objev subjektu jako filosofického tématu první velikosti.

(Praha, 940728-1.)